

Е-мапа з віртуальною презентацією області

Дніпропетровська ОДА створила віртуальну презентацію регіону. На електронній мапі (<https://tourmkr.com/F1N4lneqyf/12337417p,2929904m,283.64h,90.00t>) вся область – представлено 7 нових районів. Для кожного куточка – окрім аерокурсія. З висоти пташиного польоту можна побачити мальовничі туристичні цікавинки та найбільші сонячні електростанції області – Покровську та Нікопольську.

В селищі Військове вшанували пам'ять героїв Другої світової війни

26 вересня 1943 року тут була переправа через річку Дніпро. Ціною життів понад 160 солдатів вдалося утримати плацдарм на правому березі Дніпра від атак німців. Ще 368 бійців радянської армії тоді дістали поранень.

На честь чергової річниці коштом обласного бюджету меморіал із назвою «Дніпровський плацдарм» відреставрували. Прилеглу територію привели до ладу.

Військовослужбовці, громадяни, депутати обласної ради та посадовці ОДА поклали квіти до меморіалу на честь полеглих солдатів.

670 книжок шрифтом Брайля

Казки, романі, оповідання українських та зарубіжних письменників. У 2020 році для дітей із вадами зору закупили 670 книжок, надрукованих шрифтом Брайля та 18 кеглем. Літературу придбали обласним коштом для вихованців Криворізького спеціального багатопрофільного навчально-реабілітаційного центру № 1 та спецшколи № 12 у Дніпрі.

Видається з грудня 1993 року

ДЕНЬ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ

У Дніпропетровській ОДА нагородили ветеранів АТО/ООС

Мужнім, сильним, відважним. У ДніпрОДА вручили нагороди військовим, лікарям, капеланам, волонтерам, представникам ветеранських організацій. Загалом до Дня Захисника України відзначили 79 мешканців області.

«Наші ветерани заслуговують великої шані та поваги. Нагороди вручаємо з нагоди їхнього свята, – зазначив очільник регіону Олександр Бондаренко. – А на постійній основі в області реалізуємо програму «З повагою до воїнів». Вирішуємо їхні реальні проблеми. Зокрема, забезпечуємо житлом, організовуємо безкоштовні медичні обстеження та оздоровлення, надаємо юридичну підтримку».

Серед вручених нагород – медалі «Доброволець АТО», «За службу Україні», «За оборону рідної держави», «За гідність і патріотизм», ордени «Єдиність і воля» та «Лицарський хрест добровольця». А також почесні відзнаки «За врятовані життя», «За службу державі» та «Знак народної пошани учаснику бойових дій».

Загалом відзначили 79 мешканців регіону. З них 9 отримали від голови Дніпропетровської ОДА Олександра Бондаренка цінні подарунки та вітальні грамоти.

На Алії пам'яті у Дніпрі встановлено нову стелу

На стелі – імена та портрети 30 українських військових, які загинули в зоні АТО/ООС. Вклонитися подвигу героїв прийшли рідні та побратими загиблих, представники обласної влади, небайдужі мешканці міста.

«Сьогодні, у День Захисника України, ми згадуємо героїв, які не повернулися додому з війни. Вони віддали життя, відстоюючи незалежність Батьківщини, мир для кожного з нас. Імена бійців увічнені на Алії пам'яті у Дніпрі. На жаль, кількість загиблих зростає, тому тут встановили нову стелу – на згадку про 30 полеглих хлопців. Схиляємо голови перед їхнім подвигом і подвигом кожного оборон-

ця України», – зазначив голова Дніпропетровської ОДА Олександр Бондаренко.

Загалом на Алії – 17 стел. На них – імена загиблих Героїв Революції Гідності та бійців АТО/ООС.

Під час бойових дій на Сході України загинули 603 мешканці Дніпропетровщини.

Пам'ятний меморіал на честь добровольців відновили напередодні Дня Захисника у Дніпровському Сквері Героїв

До хреста на Алії Героїв поклали квіти військовослужбовці, обласні чиновники, активісти та родичі загиблих бійців.

Відтепер будь-хто бажаючий може прийти до меморіалу аби вшанувати полеглих добровольців.

Жовтень

16-18 – «Школа молодого лідера»;
22 – обласний форум «Sexeducation Dnipro» на платформі Zoom;

24 – осіння установча сесія для слухачів Дніпропетровського відділення Малої академії наук України.

Вебінари:

16 – для слухачів віртуальної аерокосмічної школи;

28 – для керівників гуртків інформаційних технологій;

– семінари-практикуми (дистанційно):

– для керівників гуртків початкового технічного моделювання;

31 – для керівників гуртків радіоконструювання;

Протягом жовтня – обласні етапи Всеукраїнських заходів:

– XI науково-технічна виставка-конкурс молодіжних інноваційних проектів «Майбутнє України»;

– зльот учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань та учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти;

– фестиваль «Україна-сад»;

– обласний конкурс юних натуралистів за напрямами: практична природоохоронна робота й екологія, експериментальна робота з біології, продуктивна праця та дослідницька робота в галузі сільського та лісового господарства, квітникарство й озеленення;

– обласні онлайн-курси з базових дисциплін у форматі вебінарів (онлайн-лекції, консультації) та контрольних робіт для учнівської молоді закладів освіти;

– навчально-тренувальні збори для учасників III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України.

З метою вшанування захисників України у закладах освіти області, комунальних закладах Дніпропетровської обласної ради з урахуванням протиепідемічної ситуації проведено тиждень патріотичного виховання, у рамках якого відбулися інформаційно-просвітницькі заходи за участю представників місцевих осередків Товариства сприяння обороні України, учасників АТО/ООС, ветеранів II Світової війни: уроки мужності, години спілкування, пам'яті; вікторини; конкурси патріотичної пісні та знавців історії українського козацтва; «круглі столи», усні журнали; лінійки, присвячені Дню Захисника України та Дню українського Козацтва; літературні флешмоби; спортивні змагання, змагання зі стрільби; перегляд документальних і тематичних фільмів у рамках широкомасштабного національно-патріотичного проекту «Слава Україні! Героям слава!»; волонтерські акції.

Олексій ПОЛТОРАЦЬКИЙ,
директор департаменту освіти і
науки облдержадміністрації

У жовтих Водах з 2017 року покроково реконструювали НВК № 6 «Перспектива». Спочатку школу утепили та відремонтували зовні. Потім всередині все відремонтували й оснастили новими меблями та обладнанням. Заключним етапом став сучасний стадіон на подвір'ї.

Школа тепер має не просто гарний, яскравий вигляд – навчатись в ній тепло та комфортно. У кожному кабінеті за кладу унікальний дизайн. Крім того, деякі класи оснащені інтерактивними дошками. Спортивна зала всередині також відремонтована.

Наразі на шкільному подвір'ї вже завершується будівництво нового стадіону. Його побудували за європейськими стандартами. Бігові доріжки, футбольне поле та баскетбольний майданчик мають спеціальні покриття.

«Це такий стадіон, яких немає у звичайних школах, і ми про таке тільки мріяли. Ми навіть не уявляли, що може бути такий стадіон. Ми навіть не думали, що на ньому можна проводити стільки занять з різних видів спорту. Зараз бачимо, що це ціле спортивне містечко», – поділилася враженнями директор НВК № 6 «Перспектива» Павлина Чаленко.

Виставка «Нью-Йорк – Іловайськ: вибір»

У Музеї АТО в Дніпрі відкрили виставку, присвячену життєвому шляху Маркіяна Паславського – українця, батьки якого колись емігрували до США. Офіцер резерву американської армії у 2014-му прийняв тверде рішення – захищати землю пращурів. Воював на Сході у складі батальйону «Донбас». Загинув у боях за Іловайськ. Серед експонатів – безліч світлин та особистих речей добровольця.

«У Музеї АТО постійно діють внутрішня та вулична експозиції. А ще тут проходять різні тематичні виставки та презентації, – зазначив голова Дніпропетровської ОДА Олександр Бондаренко. – До Дня Захисника України в музеї відкрили виставку, присвячену життю нашого сучасника – Маркіяна Паславського. Людини яскравої та геройчної долі».

Виставку спільними зусиллями підготували три українські музеї. Ініціював її Київський музей

української діаспори, якому передали особисті речі Маркіяна Паславського родичі загиблого бійця. Концепцію та дизайн експозиції розробив Музей Революції Гідності. Долучився і Музей АТО – допоміг організувати виставку у Дніпрі.

«Це пересувна виставка, яка «мандрує» українськими містами. Стартувала у Києві, потім «вирушила» на батьківщину пращурів Маркіяна – до Тернополя. Тепер відкрилася у Дніпрі. Чому саме тут? Це місто у 2014-му стало форпостом українства. Крім того, в Музеї АТО такі заходи проходять на високому рівні. Тому й обрали», – сказав провідний науковий співробітник Київського музею української діаспори Назар Розлуцький.

Маркіян Паславський – людина неординарної долі. Колись закінчив Вест-Пойнт – найстарішу та найпрестижнішу військову академію збройних сил США. Демобілізувався ще у 80-ті. А на початку 90-х переїхав до

України. Коли почалася війна у 2014 р., пішов добровольцем на Схід: захищати «чужу» «рідну» землю. Просто тому, що тут народилися його батьки.

Серед виставлених експонатів – вест-пойнтівський військовий мундир Маркіяна, випускний альбом із 800 сторінок, улюблена книжка, речі протестувальників з Майдану. А ще – безліч світлин батьків добровольця, його дитинства, часів військової служби.

Виставка «Нью-Йорк – Іловайськ: вибір» працюватиме в Музеї АТО до 29 листопада 2020-го. Вхід вільний.

Адреса: м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 16. Часи роботи: з 10:00 до 19:00. Вихідний – понеділок.

Екскурсії Радою

У Дніпропетровській обласній раді тривають традиційні екскурсії для мешканців регіону.

Головна мета таких візитів – сформувати у населення відповідальну громадянську позицію. Молодь має вміти орієнтуватися у суспільно-політичних процесах, володіти інформацією про кожну гілку влади і знати її завдання.

Одна справа – знати в теорії, інша – побачити на власні очі та випробувати на собі.

«Завдяки такому тісному знайомству із органом влади, молоді надалі буде простіше втілювати власні ініціативи, вирішувати нагальні питання, приєднуватись до програм і проектів», – зазначила начальник управління з питань гуманітарної, соціально-культурної сфери та освіти ДОР Лілія Гиренко.

Наприкінці вересня з тонкощами роботи виконавчого апарату, постійних комісій і депутатів знайомили активну молодь Ново-московського району. Більшість із них брали участь у місцевих перегонах. Відвідувачі побували у сесійній залі, в музеї місцевого самоврядування, в різних кабінетах, побачили роботу ізсередини.

Замовити екскурсію можна за телефоном: (056) 742-75-11.

У дитсадках Дніпропетровщини створили 675 додаткових місць

Відновили роботу зчинених раніше садочків, відкрили нові групи в існуючих дошкільних закладах.

В області відновили роботу 2 дитячі садочки – санаторний дошкільний навчальний заклад № 43 «Зоренька» у Кам'янському на 110

місць та ясла-садок № 2 «Чебурашка» у Ново-московську на 200 місць.

У Кам'янському при гімназії № 27 створили ясла-садок «Веселій вулик» на 115 місць. Відкрили 11 додаткових груп для 195 дошкільнят у вже існуючих дитсадках.

Реконструювали заклади дошкільної освіти на 55 місць.

Нині в області працює 983 дитсадки. В них виховують майже 103 тисячі дітей від 3 до 6 років.

Фахівці Дніпровської академії неперервної освіти на чолі з радником ректора, професором кафедри філософії Михайлом Іллічем Романенком 7-9 жовтня взяли участь у тренінгу для тренерів у м. Ірпінь в рамках шведсько-українського проекту

«Підтримка децентралізації в Україні»

Захід реалізовано з метою підготовки тренерів для проведення інтерактивної практичної гри «Формування спроможності освітньої мережі», націленої на розвиток професійних компетентностей голів ОТГ, керівників ОУО (відділів управління освітою) та інших представників ОТГ з питань оптимізації шкільної мережі закладів освіти та сприяння втілення реформи з децентралізації влади.

В основі гри лежить досвід команди експертів шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні», які надавали експертну допомогу громадам різних областей України впродовж 2015-2020 років.

Під час гри учасники виконували усі ключові завдання, пов'язані з алгоритмом оптимізації та моделювання спроможності шкільної мережі громади. Програма тренінгу передбачає розвиток тренерських здібностей, повністю відображає послідовність кроків у процесі створення спроможності шкільної мережі, пройшовши які, можна досягти підвищення якісних послуг і ефективності у використанні бюджетних коштів на її забезпечення.

Модераторами тренінгу були експерти шведсько-українського проекту Айдер Сейтосманов та Інна Білик.

Очікується, що після участі у тренінгу його учасники проведуть відповідне навчання для керівників ОТГ, ОУО, інших представників громад своєї області.

Євгенія ВЕЛИКОДНА, доцент кафедри управління інформаційно-освітніми проектами, кандидат філософських наук

30 вересня відбулася III обласна науково-практична конференція

«Практика наскрізної освіти для сталого розвитку»

Захід проходив у режимі онлайн. У конференції взяли участь педагогічні працівники закладів дошкільної, середньої освіти, науково-педагогічні працівники закладів вищої та післядипломної освіти, координатори науково-дослідної роботи за темою «Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у зміст навчально-виховного процесу». Всього – 65 учасників з різних куточків Дніпропетровщини.

Модераторами заходу виступили завідувач кафедри філософії Академії, доктор філософських наук, доцент Ольга Висоцька та доцент кафедри, кандидат філософських наук, доцент Тетяна Лисоколенко.

Головні питання, які розглядалися:

1. Сталий розвиток на карантині: як проводити виховну роботу;
2. Дистанційні форми навчання освіти для сталого розвитку;
3. Навчання на природі – ефективна форма роботи в контексті реалізації ідей сталого розвитку;
4. Підсумки роботи за експериментом «Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес» – здобутки та подальші перспективи.

Під час конференції Ольга Висоцька визначила здобутки та

перспективи роботи за експериментом «Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес». Заступник директора з НВР Чумаківської СЗШ Томаківської селищної ради Наталія Ігнатченко накреслила головні напрямки застосування дистанційного навчання у період карантину із використанням ідей сталого розвитку. Заступник директора з НВР Криворізької СЗШ № 122 Анна Міняйленко розповіла про складові формування життєвих компетентностей учнів на засадах змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку. Вчительки Криворізької СЗШ № 108 Тетяна Прахова та Ольга Александрова розкрили змістовні характеристики навчання на природі як ефективної форми роботи в контексті сталого розвитку. Вихователь ЗДО № 22 (ясла-садок) м. Покрова Катерина Панкєєва презентувала освітній проект «Світ в твоїх руках» для дітей дошкільного віку.

Також відбулася жвава дискусія щодо реалізації ідей сталого розвитку, подальшої роботи за темою «Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у зміст навчально-виховного процесу».

Кафедра філософії Академії

Шляхи реалізації дистанційної освіти сервісами OFFICE 365

Увійти до служби Office 365 можна із сайту ліцею dlit.dp.ua. До переліку програм Office 365 входить програма Skype для бізнесу, яка дає змогу обмінюватися миттєвими повідомленнями, створювати вебінари, проводити заняття у вигляді наради Skype. Перевагою цього сервісу є те, що, по-перше, є можливість не пропускати до вебінарів сторонніх слухачів, а тільки автоматично додавати зареєстрованих користувачів. По-друге, існує зручний засіб управління слухачами (учнями): вмикати-вимикати мікрофони, під час наради додавати доповідача тощо. Наявність вбудованої інтерактивної дошки теж можна віднести до переваг програми Skype для бізнесу.

У закладі переважна більшість занять проходила у вигляді вебінарів, записи яких були доступними для перегляду будь-якому учню. До речі, на сайті ліцею організовано зручний розклад, де були доступними не тільки посилання до приєднання до заняття, а й віставлені записи з кожного заняття, доступного для

Дистанційне навчання сервісами OFFICE 365 проводились на базі ліцею інформаційних технологій. Ліцей співпрацює з корпорацією Microsoft понад 10 років. У ліцеї створена база даних учнів і викладачів, адмініструванням займається виділений підрозділ. Якщо виникають питання, викладачі звертаються до адміністраторів. Для вчителів адміністрація проводить заняття, тренінги з метою опанування підключених сервісів. Тому, коли розпочався карантин і почалось дистанційне навчання, всі без винятку мали досвід роботи з сервісами.

перегляду у будь-який зручний час.

Охарактеризую коротко сервіси, які використовувала саме я під час дистанційного викладання.

MS Sway – це безкоштовна програма з пакета Microsoft Office, яка допомагає збирати й форматувати ваші ідеї, розповіді та презентації, а також ділитися ними на інтерактивному онлайновому полотні. У цій програмі можна працювати разом із колегами, треба тільки надати спільній доступ і можливість для редактування.

Чи є переваги Sway перед PowerPoint, яку також можна застосовувати для формування наочної інформації? Презентація в Sway буде працювати на будь-якому комп'ютері, що має доступ в мережу, на відміну від PowerPoint, який не відкривається, якщо програма не

встановлена. Дуже просто можна наповнювати змістом презентації Sway. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. Можна додавати великі об'єми інформації, і програма Sway сама розбиває їх на блоки, показ яких, за потребою, можна форматувати у слайди. Але є одна незручність, на яку я звернула увагу під час роботи: якщо швидкість мережі замала, Sway під час вебінару може повільно відкриватись.

MS Forms – сервіс для створення тестових форм. Дуже подібний до аналогічного програмного продукту Google. Сервіс дає можливість створювати опитування, налаштовувати питання до методичних потреб вчителя. Є також можливість спільної роботи з колегами. Зручна інформативна статистика тестування.

MS Teams – це цифровий центр з єдиним інтерфей-

сом для бесід, зборів, файлів і додатків в Office 365, дуже потужний інструмент для освіти. Можна провести аналогію з Google Class. За допомогою MS Teams легко і швидко перемічатися між бесідами, додавати матеріали і завдання, отримувати виконані завдання і перевіряти їх. Щоб організувати групове навчання, на завданнях потрібно створити групу (команду).

Для додавання матеріалів передбачено кілька варіантів: використовувати створені заздалегідь, наприклад, в Word, завдання різних рівнів і розмістити їх в спеціальній папці **OneDrive**; використовувати завдання із записної книжки для заняття **OneNote Online**; додати будь-яке завдання, створене в додатку Microsoft Office на персональному пристрої. Якщо всі поля

завдання заповнені, прикріплі файли завдань і встановлені необхідні параметри, то воно стає доступним учням у вкладці «Завдання». Також учень доповнює свої можливості в навчанні переглядом обговорення за допомогою навчальних ресурсів і, відповідно, сам може взяти активну участь в обговоренні та отримати відповіді на свої питання як від викладача, так і від інших членів групи. Також є можливість публікації на каналі групи посилань на навчальні відео або канали з подальшим обговоренням. В цілому, робота в групі засобами MS Teams при правильній організації стає більш активною та ефективною.

Дистанційне навчання у цьому році було не тільки великим викликом учням і вчителям, а й стало тим поштовхом, який змінив підходи до організації процесу навчання в цілому.

Олена РОМАНЕЦЬ, старший викладач кафедри природничо-математичної освіти Академії, кандидат наук з історії науки та техніки

12-14 жовтня Компанією «Виставковий Світ» за інформаційного та методично-організаційного сприяння Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України відбулася XII Міжнародна виставка

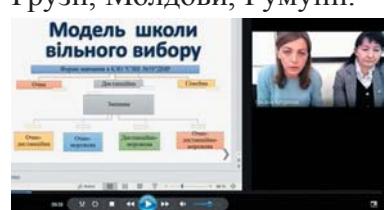
ІННОВАТИКА В СУЧASNІЙ ОСВІТІ

Дванадцята міжнародна виставка

Погіршення епідеміологічної ситуації в Україні внесло корективи до формату проведення виставки. Вперше за дванадцять років виставка проведено у змішаному форматі (онлайн, дистанційно, заочно).

Привітання учасникам і організаторам надіслали Голова Верховної Ради України Дмитро Олександрович Разумков, тимчасово виконуючий обов'язки Міністра освіти і науки України Сергій Миколайович Шкарлет, Президент НАПН України Василь Григорович Кремень, в. о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Євген Володимирович Баженков. Привітання виставці – на офіційному сайті <http://innovosvita.com.ua/index.php/uk/about-the-exhibition/greetings>.

Вагомі інноваційні досягнення представили 328 учасників із Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської областей, м. Києва, а також Словаччини, Естонії, Угорщини, Польщі, Литви, Латвії, Грузії, Молдови, Румунії.

15 закладів освіти на чолі з департаментом освіти і науки Дніпропетровської ОДА представили кращі освітянські здобутки: Дніпропетровська академія неперервної

освіти; навчально-реабілітаційний центр «Горлиця», Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування при Університеті митної справи та фінансів, НВК № 131 «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія» та СЗШ № 58 м. Дніпра; гімназія № 109 «Темп» та санаторна школа № 8 м. Кривого Рогу; НВК № 15 «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія» та СЗШ № 25 з поглибленим трудовим і профільним навчанням м. Нікополя; Лозуватська філія № 2 опорного закладу «Лозуватська загальноосвітня школа I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка» Криворізького району; СЗШ № 2 з професійним навчанням Петропавлівського району; Василівський НВК «Школа – дошкільний заклад» Новомосковського району; НВК № 1 «Загальноосвітня багатопрофільна школа II-III ступенів – центр позашкільної освіти», СЗШ № 2 та ДНЗ (ясла-садок) комбінованого типу № 2 «Берізка» Слобожанської селищної ради.

Оргкомітетом випущено каталог Дванадцятої міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» з інформацією про учасників. Ознайомитися із каталогом можна за посиланням <http://innovosvita.com.ua/index.php/uk/results/catalogue>.

Роботу виставки супроводжувала насичена змістовна тематична програма. В онлайн-форматі, за участі керівників, провідних фахівців і науковців МОНУ, НАПН, ІМЗО, практичних працівників галузі освіти та представників закордонних закладів освіти, виробників і постачальників засобів навчання, відбулися конференції,

Виставка

International exhibition

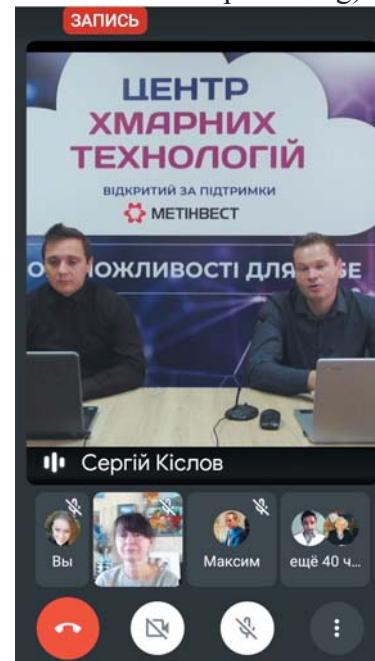
WORLD EDU

12-14 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

презентації, семінари, «круглі столи», майстер-класи.

13 жовтня Дніпровською академією неперервної освіти проведено науково-практичну конференцію «Цифровізація освіти: управління змінами» та, за участі педагогів Дніпровської СЗШ № 58, під керівництвом Марини Григорівни Ватковської, к. філос. н., доцента, проректора з науково-педагогічної роботи Академії, – конференцію «Школа вільного вибору – сучасний за клад освіти» (записи заходів доступні за посиланням <https://drive.google.com/drive/folders/1ugUzO6DF-9kUiVNIuXizqDrK6t8SMvkX?usp=sharing>).

14 жовтня під керівництвом Оксани Василівни Бутурліної, завідувача кафедри управління інформаційно-освітніми проектами Академії освіти, за участі педагогів Криворізької гімназії № 109 «Темп», відбулася семінар-презентація «Інноваційні моделі індивідуалізованого освітнього середовища на основі хмарних сервісів Google». Переглянути виступи доповідачів у записі можна за посиланням <https://youtu.be/yQpElHJNjRY>.

Оргкомітетом для учасників виставки були оголошені та проведені виставкові конкурси «Лідер інновацій в освіті», «Видатні наукові досягнення в освіті» та конкурс із 7-ми тематичних номінацій:

1. Інноваційна діяльність закладів освіти як важливий фактор забезпечення якості освіти.

2. Інновації у створенні та впровадженні системи дистанційного навчання в умовах сучасних викликів.

3. Нова українська школа: інновації у формуванні здорової дитини.

4. Інновації у неперервному розвитку професійної компетентності педагогічних працівників.

5. Упровадження цифрових технологій в освітній процес закладів освіти.

6. Гейміфікація як засіб підвищення мотивації і якості навчання.

7. Інновації з підвищення якості вивчення природничо-математичних дисциплін у закладах освіти.

Напередодні виставки учасники направляли конкурсні роботи на експертну оцінку якості робіт науковців та фахівців відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти Інституту модернізації змісту освіти, Інституту педагогіки НАПН України, Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН. Загалом, до Оргкомітету виставки надійшло 212 конкурсних робіт.

Переможці конкурсів відзначенні почесними нагородами «Лідер інновацій в освіті», Лауреат виставкового конкурсу «Видатні наукові досягнення в освіті» та нагороджені золотими і срібними

медалями та дипломами з відповідної номінації.

За результатами конкурсу золотими медалями нагороджено:

• Дніпровську академію неперервної освіти (номінація «Інновації у створенні й упровадженні системи дистанційного навчання в умовах сучасних викликів»);

• СЗШ № 58 м. Дніпра («Інновації у створенні й упровадженні системи дистанційного навчання в умовах сучасних викликів»);

• гімназію № 109 м. Кривого Рогу («Упровадження цифрових технологій в освітній процес закладів освіти»);

• ДНЗ (ясла-садок) комбінованого типу № 2 «Берізка Слобожанської селищної ради («Інноваційна діяльність закладів освіти як важливий фактор забезпечення якості освіти»).

Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті» – ефективний майданчик для презентації інноваційних освітніх матеріалів і досвіду, обговорення освітніх проектів, конструктивного спілкування між виробниками сучасних технологій та їх безпосередніми користувачами, професійне інформаційне поле для ділових контактів із розвитку науково-технічних досліджень, академічного обміну школярами, студентами, викладачами, обговорення аспектів упровадження сучасних технологій, методик у навчальний процес.

Ольга ПИЛИПЕНКО,
засідувач навчально-методичної лабораторії інформаційних технологій та STEM-освіти Академії

З метою презентації досягнень Дніпропетровщини з упровадження інновацій в діяльність закладів освіти, для збагачення освітньої практики сучасними формами інноваційної діяльності та пошуку ефективних шляхів підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти, у XII Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті-2020» взяли участь

ТРИ ЗАКЛАДИ П(ПТ)О ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Для учасників виставки були проведені виставкові конкурси «Лідер інновацій в освіті», «Видатні наукові досягнення в освіті» та конкурс із 7-ми тематичних номінацій.

Із 212 робіт три роботи ЗП(ПТ)О Дніпропетровщини за напрямом «Упровадження інновацій в організації змісту освіти, методах і формах

освітньої діяльності» отримали відзнаку «Лідер інновацій в освіті».

Почесною нагородою «Лідер інновацій в освіті» відзначено:

- Дніпровський центр професійно-технічної освіти;
- Криворізький навчально-виробничий центр.

Золоту медаль здобули:

- Дніпровський регіональний центр професійно-технічної освіти;
- Дніпровський центр професійно-технічної освіти.

Віктор ВАСИЛИНЕНКО, директор НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

2020 року ООН святкує своє 75-річчя!

Спільно із Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) EdEra розробила план і підготувала матеріали до уроку «Знаю права і змінюю світ» (<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:UNICEF+UN04+2020/about>). Цей урок розроблено для того, щоб учні дізналися більше про результати роботи ООН та ЮНІСЕФ, глобальні Цілі сталого розвитку, права дитини та

Рекомендації для вчителя щодо проведення уроку

«ЗНАЮ ПРАВА І ЗМІНЮЮ СВІТ»

Мета уроку: ознайомити дітей із поняттям сталого розвитку, Глобальними цілями розвитку та пояснити їхню важливість; розтумачити учням поняття прав людини та прав дитини; пояснити значення організації ООН та ЮНІСЕФ, ознайомити учнів із Конвенцією ООН про права дитини; продемонструвати зв'язок Конвенції ООН із Глобальними цілями розвитку.

Можливі формати проведення уроку: в аудиторії (офлайн); провести онлайн-урок за допомогою сервісів Zoom, Skype, Google Hangouts тощо; роздрукувати або надіслати посилання на pdf-версію робочого зошиту (<https://drive.google.com/file/d/1mvpIA5wOFq0v2yEMUiXFH0uVgzDJduhj/view?usp=sharing>) для самостійного опрацювання матеріалу учнями.

Нижче зазначено, які матеріали потрібно використати відповідно до обраного формату.

Офлайн-урок. Варіант № 1. Провести урок в аудиторії, використавши комплект матеріалів:

- план уроку – <https://drive.google.com/file/d/1B-LHLRAgrefWIZaloVMUH4-U-LxbNE-/u/view?usp=sharing>
- презентація – <https://drive.google.com/file/d/1j8nHUTIZS99JmPRHVY6kMgC7OWPj8c57/view?usp=sharing>
- рекомендації для вчителя – https://docs.google.com/document/d/125xadYWcbDmtV8KioQJ9H8Llfv9Y_uMty9_h2krCLiQ/view

- додаток № 1 – https://drive.google.com/drive/folders/1mOS_YgYus3N1V87J18QbIIldfSkZDh0U?usp=sharing
- додаток № 2 – <https://drive.google.com/file/d/1ZPnPobt7SHMAcGAJKQRfy-j8Tmx4qtml/view?usp=sharing>

- Онлайн-урок через відеозв'язок.** Варіант № 1. Надіслати учням посилання на відео «Онлайн-урок. Знаю права і змінюю світ» (<https://youtu.be/B-30Blwu4HI>) для самостійного перегляду. Варіант № 2. Провести онлайн-урок (за допомогою сервісів Zoom, Skype, Google Hangouts або інших), використавши комплект матеріалів: план уроку, презентацію,

Конвенцію ООН про права дитини. Урок розраховано на учнів 5-8 класів, але за потреби вчителі початкових і старших класів можуть адаптувати матеріал під власні потреби.

Матеріали уроку (https://drive.google.com/drive/folders/1MIGMsDwK-i9_TS86kUvLYQEObxE3vt) можна використати для трьох різних форматів, відповідно до можливостей вашого класу (наявності в учнів доступу до Інтернету) і

залежно від формату навчання в школі (очного чи дистанційного).

Для того, щоб отримати сертифікат, вам потрібно зареєструватись (https://courses.ed-era.com/register?course_id=course-v1%3AUNICEF%2BUN04%2B2020&enrollment_action=enroll) та пройти курс. Якщо вам потрібні лише матеріали (без отримання сертифікату), використайте посилання вище.

– у сервісі Kahoot можна створити вправи/тести, які дають змогу перевірити якість засвоєння інформації уроку.

Три кроки для кращого запам'ятовування уроку:

- зробіть кілька фото під час або наприкінці уроку разом з учнями (якщо ви проводите урок онлайн: зробіть скріншот онлайн-уроку (екран програми для відеозв'язку тощо). Якщо ви надсилаєте робочий зошит на опрацювання, попросіть учня/ученицю зробити foto з ним);

• опублікуйте їх у Фейсбуці з гештегом #Найбільший_урок_у_світі та #Знаю_права_і_змінюю_світ. Поділіться власним досвідом проведення уроку, своїми враженнями та враженнями учнів;

- заповніть форму учасника (<https://forms.gle/mBctP4PruW42A177>) до 19 листопада 2020 року. Серед усіх учасників, що заповнять форму (!), буде проведено розіграш 75 сувенірів за допомогою сервісу random.org. Результати розіграшу будуть оприлюднені на головній фейсбук-сторінці ЮНІСЕФ о 14:00 20 листопада 2020 р.

Хоча 17 Цілей сталого розвитку не є юридичними обов'язковими, очікується, що уряди візьмуть на себе відповідальність і створять національні умови для їх досягнення. Країни несуть основну відповідальність за подальшу діяльність та аналіз досягнутого в реалізації цих цілей, що потребує якісного, доступного та своєчасного збору даних. Регіональні заходи з контролю та аналізу будуть залежати на аналізах на національному рівні та сприяти підальшій діяльності та аналізу на глобальному рівні.

Розглянемо пріоритетні для України цілі

У кожній державі-члені ООН фахівці та експерти визначають пріоритетні для цієї країни Глобальні цілі розвитку. В Україні до таких зараховують такі (цей перелік не є офіційно визначенним): **Ціль 3. Міцне здоров'я.** **Ціль 4. Якісна освіта.** **Ціль 5. Гендерна рівність.** **Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови.** **Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання.** **Ціль 10. Зменшення нерівності.** **Ціль 16. Мир і справедливість.**

Усі цілі насамперед спрямовані на досягнення перших двох результатів: ліквідацію крайньої бідності та нерівності в усьому світі.

Конвенція про права дитини

Права дитини – це, права людини для дітей. Конвенція ООН про права дитини, прийнята 20 листопада 1989 року, – це міжнародний договір, у якому визнаються спеціальні права дитини. Такі права мають належати кожній дитині. Усі діти мають однакові права. Ці права передраховані в Конвенції ООН про права дитини. Майже всі країни погодилися забезпечити й поважати ці права на практиці. Усі права пов'язані між собою, усі рівнозначно важливі. Ці права є невіддільними – тобто дітей не можна їх позбавити.

Діти мають право на: Захист. Наприклад, від насилиства, експлуатації і шкідливих речовин. **Участь.** Наприклад, право бути почутим(ою); право на увагу до своїх поглядів; право брати участь у різних організаціях тощо.

Блага. Наприклад, право на освіту, охорону здоров'я та достатній рівень життя. **Спеціальний захист та умови.** Якщо дитина належить до вразливої групи, наприклад, діти із середовищ корінних народів або діти з інвалідністю.

Ці права визначено у 54-х статтях Конвенції ООН про права дитини та в низці фахультативних протоколів, де встановлюються додаткові права.

В основі Конвенції лежать 4 основні принципи: недискримінація (стаття 2); першочерговість інтересів дитини (ст. 3); право на життя, виживання й здоровий розвиток (ст. 6); право бути почутим(ою) й належну увагу до поглядів дитини (ст. 12).

Єдиною організацією, яка згадана в Конвенції, є Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). Цю організацію визнають як джерело експертної допомоги та знань. Відповідно до місії Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) керується Конвенцією ООН про права дитини у власному прагненні забезпечити права дитини як основоположні етичні принципи та міжнародні стандарти поведінки щодо дітей.

Інформацію подав Іван БЕЗЕНА, завкафедри соціально-гуманітарної освіти Академії

Інформація для вчителя на тему уроку

Організація Об'єднаних Націй

підтримання сталого розвитку. Вперше за таким підходом розробили Цілі розвитку тисячоліття.

Цілі розвитку тисячоліття (2000-2015 рр.)

«Декларація тисячоліття» ООН, яку прийняли у 2000 році 189 країн на Саміті тисячоліття ООН, визначила всеосяжні межі цінностей, принципів і ключових чинників розвитку за основними мандатами Організації Об'єднаних Націй: мир, безпека, розвиток і права людини. Дорожня карта зі втілення «Декларації тисячоліття» передбачає набір із восьми універсальних цілей з конкретними термінами й кількісними показниками, спрямованими на ліквідацію основних перешкод на шляху до гідного життя будь-якої людини в будь-якому суспільстві: викорінення голоду та крайньої бідності; забезпечення доступу до освіти; забезпечення гендерної рівності; скорочення смертності матерів і дітей; зменшення масштабів ВІЛ/СНІДу та інших захворювань; забезпечення екологічної стійкості та гармонізація зовнішньої допомоги для країн, що розвиваються.

Період 2000-2015 рр. визначили як термін реалізації восьми Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) відповідно до встановлених показників (ЦРТ) відповідно до встановлених показників.

Уесь світ працював над досягненням цілей, і звіт за 15 років засвідчив, що вдалося досягти певних позитивних результатів: скорочення бідності з 1,7 мільярда людей до 836 мільйонів; майже наполовину (з 100 до 57 мільйонів) скоротилася кількість дітей, які не отримують початкову освіту; 3. Забезпечити здоровий спосіб життя та сприяти благополуччю всіх людей. 4. Забезпечити доступ до якісної освіти та можливості для навчання протягом життя. 5. Забезпечити рівні права та можливості для всіх жінок і дівчат. 6. Рационально використовувати водні ресурси. 7. Використовувати недорогі, надійні, стійкі й сучасні джерела енергії. 8. Сприяти сталому економічному зростанню, повній зайнятості та гідній праці для всіх людей. 9. Створити стійку інфраструктуру, сприяти індустріалізації та інноваціям. 10. Скоротити нерівності всередині країн і між ними. 11. Зробити міста й населені пункти відкритими, безпечними, життєздатними та стійкими. 12. Забезпечити стійкі моделі споживання й виробництва. 13. Вжити термінових заходів з боротьбою зі зміною клімату та його наслідками. 14. Зберегати рационально використовувати океани, моря й морські ресурси. 15. Зберегти екосистеми суші, ліси, біорозмаїття, боротися з опустішуванням і деградацією земель. 16. Сприяти миру та забезпечувати доступ до правосуддя для всіх людей. 17. Посилити глобальне партнерство в інтересах сталого розвитку.

ЦСР встановлюють власні показники розвитку які включають 17 цілей і 169 конкретних завдань. До кожного завдання розроблені індикатори, які дають змогу моніторити прогрес у досягненні відповідного завдання та цілі. Наприклад: Ціль 4. Якісна освіта. Завдання: 4.6. Щоб до 2030 року всі молоді люди та значна кількість дорослого населення, – як чоловіків, так і жінок, – уміли писати, читати та рахувати. Індикатор 4.6.1. Частка населення, яка досягла щонайменше встановленого рівня функціональної грамотності та математичної грамотності.

17 Цілей спрямовані на досягнення трьох ключових результатів: 1) ліквідувати крайню бідність; 2) побороти нерівність у всьому світі; 3) захищати планету (через вирішення проблем, пов'язаних зі зміною клімату; забезпечити, щоб ніхто не був забутий).

Співвідношення ЦРТ та ЦСР та їхня юридична сила

Цілі сталого розвитку спираються на успіх Цілей розвитку тисячоліття і продовжують їх, щоб подолати всі форми бідності. Нові Цілі унікальні тим, що закликають до дій усі країни: бідні, багаті, із середнім рівнем доходу, щоб вони сприяли процвітанню та захисту планети. У Цілях визнається, що подолання бідності повинно реалізовуватися водночас зі стратегіями, які сприяють економічному зростанню й задовільняють низку соціальних потреб. Зокрема, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, а також можливості працевлаштування, боротьбу з кліматичними змінами та захист довкілля.

УРОЧИСТОСТІ З НАГОДИ ДНЯ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ

Вшанування героїв

На Краснопільському кладовищі зібрались волонтери, військові, небайдужі жителі, духовенство та керівництво області. До меморіалу пам'яті загиблим в зоні АТО прийшли ті, кому важливо згадати героїв, які загинули у боротьбі за єдність України. Вшанувати пам'ять загиблих зібрались там, де поховано понад 300 безіменних і опізнаних бійців АТО/ООС.

Захід завершився урочистим покладанням квітів до меморіалу.

За інформацією Дніпропетровської обласної ради

Козацьке свято у Зеленому гаю

Кожен в Україні чув про козаків. Про них написано багато наукових книжок і художніх творів, знято безліч фільмів. Про козацький рід і його ватажків говориться в урочистій пісні нашої держави – гімні України.

Козак в уявленні українця – це звитяжний воїн, який не розлучається з шаблею, захисник Вітчизни, оборонець прав, віри, звичаїв та гідності кожного, хто живе під небом України.

10 жовтня для дніпрян проведено урочисті заходи до Дня козацтва України.

У парку «Зелений гай» усі, хто бажав, мали можливість ознайомитися з традиціями українських козаків, послухати українські пісні у

виконанні козака-бандуриста, випробувати себе у стрільбі з лука, посмакувати козацьким кулішем.

Справжньою окрасою заходу став показовий виступ козаків на конях.

Козацька війська в усі часи боронили рідний народ і свою землю, прагнули свободи, Незалежності й утворення власної самостійної держави.

Ми повинні пишатися своїми славетними предками та наслідувати їх; дбати про культурне і духовне відродження народу; маємо навчитися пишатися тим, що ми – українці!

У нас є свої національні символи та герої!

Ми вдячні організаторам за запрошення нашого фахівця з національно-патріотичного виховання Владислава Ладигіна на такий важливий захід.

Слава Україна!

Дніпропетровський обласний центр військово-патріотичного виховання, відпочинку та туризму

Українське козацтво на екрані

Дніпровський Будинок мистецтв щорічно традиційно відзначає День українського козацтва, згадуючи і вшановуючи величну і героїчну добу Запорозької Січі в історії нашої країни. Цього року ми провели кіноекспозицію «Українське козацтво на екрані» (автор та ведуча – член Національної спілки кінематографістів України, фахівець Будинку мистецтв Валентина Слобода).

Подвиги славних лицарів-запорожців, непрості колізії в боротьбі за незалежність, любов і зрада у житті козацьких ватажків відтворені в багатьох творах українського кіномистецтва. До відображення теми козацтва зверталися митці у різні роки та у різних жанрах: режисер-самоук, один із фундаторів українського кіно, наш земляк Данило Сахненко в ігровій повнометражній німій картині «Запорозька Січ» (1911 рік), режисер Борис Івченко разом зі сценаристом Іваном Драчем у художньому поетичному фільмі «Пропала грамота»

(1983 рік), режисер Микола Засєєв-Руденко у телевізійному серіалі «Чорна рада» (2000 рік), народний артист України Микола Машенко у фільмі-епопеї «Богдан-Зиновій Хмельницький» (2006 рік), Володимир Бортко в історичному драматичному фільмі «Тарас Бульба» (2009 рік), Валерій Ямбурський у фільмі-екранізації роману Віктора Веретенникова «Гетьман» (2015 рік), творча група фільму-казки «Пекельна Хоругва, або Різдво Козацьке» за казкою Сашка Лірника (2019 рік). Відомий мультиплікатор Володимир Дахно втілив у образах серії мультфільмів «Як козаки...» культурний код українців.

У кіноекспозиції йшлося про деякі з них, нагадуємо призабуте, запрошуємо знайти і переглянути фільми повністю. Приємного перегляду!

Дніпровський Будинок мистецтв

ЗДО загального розвитку
(ясла-садок) «Мальва»,
смт Васильківка

Козацька Покрова у «Свєтловці»

Захист своєї Вітчизни – свята справа. Вона вимагає від людей сміливості, честі та відваги, дуже часто величезної самопожертви і колосальної самовіддачі. Впродовж століть захисником України було козацтво. А найбільш шанованим святом для українських козаків був день Покрови Божої Матері. Тому це свято отримало другу назву – Козацька Покрова.

З 2014 року 14 жовтня українці святкують відразу три свята: День захисника України, День Українського козацтва та свято Покрови Пресвятої Богородиці.

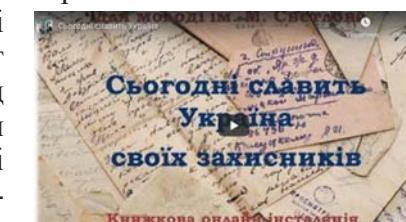
До свята у читальному залі бібліотеки представлена дві книжкові виставки «Мужності й героїства свято» та «Степ да воля – козацька доля».

Працівники бібліотеки спільно з лідером гурту «Проти течії» Дмитром Кольчиком і авторками-виконавицями Олесею Чайкою та Христиною Панасюк презентували для пацієнтів Військово-медичного клінічного центру Східного регіону святкову вітальну онлайн-акцію «Сила нескорених», представили на власному сайті мультимедійний огляд книг воєнної історії України від давнини до сьогодення «Поле битви – Україна» і книжкову інсталляцію «Сьогодні славить Україна своїх захисників»

захисників» (<http://dobm.dp.ua/?p=5168>).

Інформаційний бюллетень вебресурсів «Службу народу України: обов'язки і права захисників Вітчизни» буде корисним для нинішніх і майбутніх захисників.

«Свєтловка» щиро вітає всіх українських козаків, захисників України, наших героїв та їхні сім'ї зі святом!

Ми віримо, що завдяки їхнім зусиллям затишок і спокій повернуться до української землі!

Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді ім. М. Свєтлова

Незбагненна постать гетьмана Івана МАЗЕПИ

**Закінчення. Початок у № 34-36
(вересень 2020 року).**

Для розвитку культури велике значення мали зусилля гетьмана щодо видання творів української та перекладеної літератури, зокрема творів Афанасія Зарудного, Дмитра Туптала, Григорія Двоєслова та багатьох інших. Крім того, завдяки сприятливій внутрішній ситуації в країні, поширювалися твори з філософії і теології, розвивалися суспільні та природничі науки.

Діяльність Івана Мазепи відбилася й на розвитку архітектури та образотворчого мистецтва, що дало підставу вченим-мистецтвознавцям говорити про виникнення в Україні кінця XVII – початку XVIII століть унікального стилю «козацько-мазепинського бароко».

Коштом гетьмана було збудовано, реставровано та оздоблено велику кількість церковних споруд (за останніми підрахунками – 43). Найвідомішими з них були будівлі в таких монастирях, як Києво-Печерська лавра, Пустинно-Миколаївський, Братський, Богоявленський, Кирилівський, Михайлівський Золотоверхий, Чернігівський, Троїцько-Іллінський, Лубенський Мгарський, Прилуцький, Густинський, Батуринський Крупницький, Глухівський Вознесенський, Домницький Макошинський, кафедральні собори в Києві, Переяславі та Чернігові, церкви в Батурині, у Дігтярівці та інших місцях.

Окрім будівництва нових або відновлення старовинних храмів княжої доби, гетьман дарував храмам коштовні подарунки. Це, зокрема, ікони, хрести, чаші, митри, ризи, дзвони, срібні домовини для святих мощей, богослужебні книги, оправлені та оздоблені золотом, сріблом, коштовним камінням, парчею, оксамитом та шовком.

Гетьман Іван Мазепа також опікувався станом православної церкви за межами України. Серед подарунків, зроблених Мазепою іноземним православним патріархам, найбільш відомим є срібний антимінс, що зберігається у вітварі грецького православного собору Воскресіння при Гробі Господньому в Єрусалимі й використовується лише в особливо урочистих випадках. Іншим відомим дарунком було Євангеліє, виготовлене коштом Мазепи в 1708 році для богослужбового вжитку православних сірійців.

Північна війна (1700-1721 рр.) змінила хід української історії. Варто зазначити, що Україна не мала жодних власних інтересів у цій війні, бо, коли Петро «рубав вікно в Європу», Україна, за словами І. Мазепи, «ходила до Європи через двері», передусім у торгівельному, культурному, дипломатичному сенсі.

У ході війни стало зрозуміло – українським землям не

уникнути участі у військових діях. Повоєнна доля України бачилася гетьману й старшині трагічною: у разі перемоги Петра I й Августа II Україна була б поділена між Московщиною та Польщею, а в разі перемоги Карла XII і його союзника польського короля Станіслава Лещинського Україна, як союзник московського царя, потрапляла під повну владу Речі Посполитої. У зв'язку з цим у козацько-старшинських колах Гетьманщини починають реанімуватися політичні концепції, які б мали забезпечити Україні єдність та збереження державності. Одна з них фактично реанімувала ідею укладеної гетьманом І. Виговським Гадяцькою угоди 1658 року, згідно з якою Україна мала увійти до складу Речі Посполитої на рівних з Короною Польською та Великим Князівством Литовським правах. Прихильники цієї концепції були як у Польщі, так і в Україні. Тому від самого початку війни польські політичні кола шукали контактів з гетьманом і старшиною. Активізації контактів сприяв Альтранштадський мир 1706 року та зрешення союзника Петра I Августа II польської корони.

I. Мазепа добре розумів територіальні претензії поляків на українські землі, але пішов на контакт з королем Станіславом, розраховуючи через нього налагодити прямі зв'язки з Карлом XII. Це, враховуючи існуючі реалії, було цілком виправдано з тактичних міркувань.

Підготовка українсько-польського договору, яка була завданням гетьманської дипломатії протягом 1706-1707 років, завершилася укладанням формальної угоди між гетьманом і польським королем у 1708 році. Договір, ймовірно, складався з 12 статей. На підставі цієї угоди Україна мала увійти до складу Речі Посполитої фактично на тих самих правах, що й Велике князівство Литовське. До складу Українського князівства повинні були увійти Правобережжя та Лівобережжя із Сіверщиною. Решта положень договору фактично збігалася з умовами Гадяцької угоди.

Українсько-польська угода мала важливе значення, бо виводила Україну з антишведської коаліції і могла захистити її від воєнної руїни в разі просування шведів на схід. Ця угода також відкрила прямий шлях до безпосередніх переговорів зі шведською стороною, чого й прагнув гетьман. Отже, у будь-якому разі цей договір був результатом майстерної політичної гри та вигідним дипломатичним інструментом у реалізації планів української сторони.

Що стосується українсько-шведських стосунків, то перші спроби зав'язати контакти з Карлом XII були здійснені І. Мазепою у 1706 році. Контакти почалися 1708 році. Певна частина дослідників вважає, що

у березні 1708 року в м. Смогоряні було укладене попереднє погодження, а вже формальний договір був підписаний на прикінці 1708 року.

Українсько-шведська угоди ще й до сьогодні викликає багато питань через відсутність її тексту. Вважається, що існувало дві угоди: перша була укладена наприкінці 1708 року (після приходу Карла XII в Україну), друга – у березні 1709 року, коли на бік Швеції перейшло Запорожжя на чолі з кошовим отаманом Костем Гордієнком. Зміст угоди переданий у «Виводі прав України» Пилипа Орлика (1712 рік). Згідно з ним Україна й українські землі, до неї долучені, мають бути вільними й незалежними; король шведський зобов'язувався оберігати їх від усіх ворогів; усі українські землі, віддільні в Московського царства, мали бути повернуті Князівству Українському; I. Мазепа мав бути гетьманом довічно; після його смерті Генеральна рада мала обрати нового гетьмана; король шведський не мав права привласнювати собі титул та герб Князівства Українського.

Друга українсько-шведська угоди була укладена між гетьманом І. Мазепою і кошовим отаманом К. Гордієнком, з одного боку, і королем Швеції Карлом XII – з іншого. Датою укладення цього договору вважається 29 березня 1709 року. Угода 1709 року в основному повторювала угоду 1708 року, але додавався пункт про те, що Карл XII зобов'язувався не укладати мирного договору з Петром I, доки не звільнить Україну та Запорожжя від московської влади.

Велика Північна війна з роками перемістилася з Північної до Центрально-Східної Європи. Здобувши перемогу в Польщі, Карл XII вирішив повернути основні сили проти Росії. Влітку 1708 р. на чолі 50-тисячної армії він через Гродно і Мінськ вирушив на Москву.

Петро I на шляху шведів застосував тактику «випаленої землі». Спаливши значну частину Білорусі, цар практично змусив шведські війська повернутися в Україну. Були спалені українські міста Почеп, Мглина, Березна, Мена і сотні сіл. 9 серпня 1709 року Петро I надіслав указ: «Якщо ворог піде в Україну, тоді йти у нього попереду і скрізь провіанті фураж, також хліб на полях і в гумнах або в житницях по селах (крім тільки міст), польський та свій палити... Усі млини палити також, а мешканців усіх висилати в ліси з пожитками та худобою... Ті села, з яких повезуть, також палити». Загроза опинилася без провіанту змусила шведів почати заглиблюватися в Україну.

Такий хід подій прирікав Гетьманщину на руйнування за будь-чісі перемоги.

Ще до того, як шведи остаточно повернули в Україну, Мазепа двічі просив Петра I надати хоча б 10 тисяч війська для захисту кордонів України. Рішення I. Мазепи прискорила відповідь Петра I. Цар тоді відповів, що не може дати й 10 чоловік, і це не лише образило гетьмана, а й дало йому формальну підставу вважати таку відповідь порушенням зобов'язань сюзерена (царя) щодо свого васала (гетьмана).

Стосунки між І. Мазепою і Петром I, а потім між гетьманом і Карлом XII, базувалися на договірному принципі, який був тогочасним регулятором політичних стосунків між місцевими елітами та їх сюзеренами. Договір був двостороннім актом. Тому в разі порушення «сюзереном» (Петром I) своїх обов'язків «vasal» (Мазепа) міг використати право «ius resistendi», тобто повстати проти нього задля охорони власних інтересів, що сталося 1708 року.

Отже, I. Мазепа не був зрадником ні свого народу, ні своєї держави, ні Петра I, ні тим більше російського народу. Однак саме за це прагнення гетьман Мазепа був не лише визнаний царським режимом політичним злочинцем, а й проклятий церквою.

Саме після того, як стала відомою позиція Петра I, Мазепа активізував свої контакти з С. Лещинським та Карлом XII. Петро I цілком свідомо й рішуче був налаштований на те, щоб використати Україну як розмінну карту в його власній грі. Цар вважав, що у разі приходу шведів в Україну гетьманові з військом слід оборонятися самостійно, але якщо Карл XII піде під Смоленськ, тоді за царським указом гетьманові слід спільно з московськими військами стати до оборони інтересів Російської держави.

Тобто, причинами переходу українського гетьмана із старшиною та військом на бік Карла XII було очевидне порушення Російською державою прав і вольностей війська Запорозького, обмеження гетьманської влади, введення в українські міста військових гарнізонів, плани ліквідації козацького війська або перетворення його на регулярні драгунські полки, перетворення козацької старшини на служилих дворян, а відтак – фактичної ліквідації етнічної окремішності українців.

Восени 1708 року шведська армія на чолі з Карлом XII увійшла на територію України. Становище I. Мазепи стало критичним: треба було негайно визначатися, на чиєму боці продовжувати далі діяльність. Петро I вимагав від І. Мазепи переходу на правий берег Десни та активних дій щодо затримки шведського війська. Водночас Карл XII очікував від гетьмана підтвердження його намірів щодо

спільніх дій проти Московщини. Зволікання з боку I. Мазепи почало викликати підозри як з боку царя, так і з боку короля.

24 жовтня 1708 року I. Мазепа покинув гетьманську резиденцію Батурин. Наступного дня він переправився через Десну, а 28 жовтня разом із членами Генерального уряду, старшинами та частиною війська прибув до штаб-квартири Карла XII в с. Гірки, де й відбулася їхня перша зустріч.

Все, що було далі, – відомо зі шкільних підручників історії України.

Помер Іван Мазепа 22 вересня 1709 року і був похований у монастирі Св. Георгія в м. Галаці (нині Румунія).

На історичному тлі розглянуту української державності постать гетьмана Івана Мазепи в усіх відношеннях неоднозначна, але виразна і характерна. Ми не можемо стверджувати, що він «із пелюшок» дбав про незалежність Гетьманської України, але бачимо, що Мазепа розширив межі тодішньої Гетьманщини; дбав про розвиток духовно-культурної сфери держави; гетьман не користувався популярністю серед рядових козаків, але вони йшли з ним у військові походи; Мазепа не був зрадником за визначенням того часу – Петро I порушив свої зобов'язання сюзерена щодо захисту земель свого васала, і гетьман повинен був захищатися сам.

Іван Мазепа програв – і тому його оголосили зрадником, коли б перемога залишилась за ним і Карлом XII, – він би став героєм на 300 років раніше. Адже ніхто не засуджує Джорджа Вашингтона, який разом з прибічниками «зрадив» британські короні, відірвавши від Англії і створивши на них Сполучені Штати Америки. Не є зрадником Симон Болівар, що «зрадив» іспанські короні і започаткував рух до незалежності іспанських земель у Південній Америці.

Сьогодні дає нам можливість об'єктивно вивчати діяльність гетьмана Івана Мазепи, оскільки доступними стали більшість джерел як нормативного, так і наративного характеру. Тож для істориків відкривається неозоре поле досліджень різнопланової постаті гетьмана. Те ж саме стосується і уроків історії в закладах середньої освіти. Кожен учитель може знайти ті цікавинки, що зможуть заохотити нашу юність до поглиблення знань з історії нашої Батьківщини.

**Еліна ЗАРЖИЦЬКА,
методист навчально-
методичної лабораторії
інформаційних технологій
та STEM-освіти обласного
навчально-методичного
центру підвищення
кваліфікації педагогічних
працівників Академії**

Мистецтво

Джузеппе-Фортуніно-Франческо ВЕРДІ – італійський композитор, диригент. Творча спадщина композитора дуже велика: 26 опер, квартет, реквієм і низка дрібних опусів. Найвидатніші опери Верді – «Бал-маскарад», «Ріголетто», «Травіата», «Трубадур», «Аїда», «Отелло», «Фальстаф». Його опери вважаються одними з найвидатніших усіх часів і досі не сходять зі сцен оперних театрів усього світу.

ВЕРДІ. ДЖУЗЕППЕ И ДЖУЗЕППІНА

Марія-Луїза невдоволено стиснула губи. Це вже переходить усі межі! Опера повинна пробуджувати високі почуття! А що пробуджує ця?! I назавв її – «Проплаща!» Адже знаменитий композитор! Усі тільки й говорять, що про нову прем'єру! Вона, Марія-Луїза, так прагнула сьогодні в театр. I дочку із собою взяла, а тепер їй навіть ніякого поглянути в очі Гортензії! Дівчинці 14 років, – як їй пояснити, про що опера?

Мало того, що сюжет сучасний, так ще й герояня – куртизанка! Браво, маestro, гідна опера! Мало вона настраждалася в житті від цих дівчат, так ще й в театрі на них дивитися!..

Граф старший від неї на 15 років, і це давало їй надію, що в неї є перевага в шлюбі з ним. Багата спадкоємця, молода, красива – Марія-Луїза тут трохи злукавила сама перед собою – і що йому ще треба було! Він витратив половину її приданого ось на таких дівчат, а вона, законна дружина, змушенна це терпіти! I хоч вона прийнята у світі, але вечори він проводить не з нею! Для чергової пасії він зняв особняк, і в неї збиралася весела компанія його друзів! А вона – одна з дочкою... I все рідше він стукає у двері її спальні...

Звідки вони беруться, ці дівчата? Народжуються в злиднях, і в них вибір – або важка робота, або – знайти багатого чоловіка, здатного їх утримувати...

Вік їх недовгий: разом зі свіжістю молодості дівчина втратить і чоловічу увагу. А чого варто жити весь час в очікуванні? Адже її друг може заявитися в будь-який момент, і не один, а вона – повинна бути у всеозброєнні, стіл накритий для гостей, сама – хвора чи втомлена – має виглядати веселою і свіжою... I – ніч безперервно – танці, сміх, шампанське! Дівчат, які втратили свіжий колір обличчя в кінці балу, знову не запрошують!.. Прощу бути близкуючою! Ось як ця, на сцені! Танці до ранку, веселощі! Хороша, однак, ця застільна пісня! Навіть у грудях защеміло! Їй, Марії-Луїзі, не довелося випробувати те, про що співали ця Віолетта і тенор... як його? Альфред...

У чому секрет? Чому з одними жінками чоловіки – раби, а з іншими – деспоти? Що це за почуття, про яке всі говорять, а вона його не зналала? Ось і зараз співають про нього:

*Toї любові, що світ осягає
Дужою силой, променистою, чистою!
Пристрась і трепет в серці, немов вогонь,
І щастя пізнав я з іменем світлим – любов...*

– Мамо, а що таке – «Травіата»? – піднявши на неї світлі наївні очі, запитала Гортензія.

Марія-Луїза забарилася з відповідю.

– Це... це жінка, яка не прийнята у світі... Гортензія кивнула і знову вступилася на сцену.

Мама думає, що вона нічого не розуміє! А вона не може забути, як батько приходить додому весь в ореолі запаху чужих парфумів! Приходить веселий, щасливий, і погляд його гасне, коли мати виходить йому назустріч – гнівна, яка його ненавидить... Гортензія знає, що він повернувся від своєї подруги, для якої зняв особняк. Вона чула, як про це шепотілися покоївка з куховаркою... Гортензія вже знає, що є любов, і в любові – кожен за себе! I як

нерозумно вчинила ця жінка на сцені, коли батько її коханого зажадав, щоб вона його залишила! Чезрез неї, бачте, сестра Альфреда не може вийти заміж – чerez зв'язок з Травіатою... I ця дурна Віолетта погодилася! Та яке її діло до дочки старого! Не можна було відпустити Альфреда...

*Вже ношу я смерті есало,
Залишилось вже так мало!
Де ж, порадьте, узяти сили
Кинуть все, що серцю миле?..*

Вона, Гортензія, ні за що б не розлучилася з коханим! Навіть коли він – лакей батька...

Такий красень!.. A її забороняють з ним розмовляти! Ale ж вона бачить, як він дивиться на неї!..

Нічого, ще кілька років – і вона буде непід владна матері. Так, це про неї співає Віолетта:

*Я щастя, щастя пізнала,
Щастя любові, рай осяйний...
І душа наповнюється світлом і тягнеться до цього голосу... I як школа цю Травіату! Вона помирає в останній дії! Це тому, що розлучилася з коханим! Правда, він повернувся, але занадто пізно...
Гортензія крадькома витирає сльози.
Процьвати навіки, ілюзії щастя...
Я гину, мов квітка, від злії напасті!
A серце так трепетно її ніжно кохало,
A щастя таким безтурботним здавалось!*

Все зникло... пройшло...
Aле де оплески?! Чому всі підвелися і виходять, і ніхто не викликає маestro на сцену? Завіса засмикнулася – і не відкривається... Партер порожніє під обурений гомін: «Як можна слухати таке! Треба заборонити вистави!...

– Венеція сказала – «ні»!

Джузеппіна з болем дивилася на нього. Як вбивають його невдачі! Ось знову замкнеться в собі, буде бродити на самоті вулицями і ані ноти не напиші! Скільки потрібо часу, щоб повернути йому здатність писати!..

– Мій дорогий... Ця публіка просто не доросла до твоєї геніальної опери... Прийде час – і дуже скоро! – і, аплодуючи, вони відіб'ють собі долоні! Кричимуть: «Хай живе великий Верді!» Ця твоя опера – досконале диво! Як школа, що вже не можу заспівати партю Віолетти... Згадай – я ж ніколи не помилялася!

Це правда... Джузеппіна Стреппоні, співачка, сопрано, ніколи не помилялася. Ледь почувши музику молодого композитора, вона вмовила імпресаріо поставити його оперу, і успіх її перевершив усі очікування... Тоді він був зовсім молодим і недосвідченим в закulisних справах і покладався тільки на свій талант. Тоді поруч із ним була інша жінка – його улюбленна Маргарита, дочка його благодійника, заможного купця-менеджера Антоніо Барецці. Саме завдяки йому син шинкаря і пряхи із села Ле Ронколе став великим композитором, що завершив формування італійської опери. Саме в його творчості розвиток опери досяг своєї кульмінації.

... 11-річний хлопчик, учень священика, вже виконує обов'язки органіста. Синьйор Антоніо, безпомилково відчувши в ньому талант, узяв його на утримання, оплатив учителів. I не помилився.

У 18 років Джузеппе відправився до Мілану – вступати до консерваторії. Його не прийняли: недостатнє володіння інструментом... Це був удар! Чи міг він знати, що консерваторія потім буде носити його ім'я!..

Він намагається освоїтися в музичній богемі Мілана, багато працює, вивчає музику і літературу... Повернувшись до Буссето, де жили Барецці, дас уроки музики Маргариті, дочці синьйора Антоніо...

Знаємо ми, чим закінчуються уроки музики! Юнак і його юна учениця покохали один одного, і батько не став перешкоджати, хоча у Верді не було ні гроша.

Любов виявилася справжньою: Маргарита, як янгол-хранитель, стояла в нього за спиною. З нею він приїхав до Мілана...

Щастя тривало недовго: померли син і донечка, а незабаром раптова хвороба забрала і Маргариту...

У 26 років він втратив усе...

Kомічна опера, замовлена йому, з тріском провалилася: звідки було взятися натхненню, коли на смертному одрі лежала улюбленна жінка?

Про композитора забули...

I ось тоді з'явилася Джузеппіна...

Лібрето опери «Набукко» на біблійний сюжет йому вручили на вулиці. Йому несподівано поталанило. У нього вже не залишалося ні сил, ні грошей, щоб жити, – і раптом диво!

І воно прийшло – те незрозуміле почуття, яке народжує мелодії. Слови лібрето зазувили, і це було грандіозно!

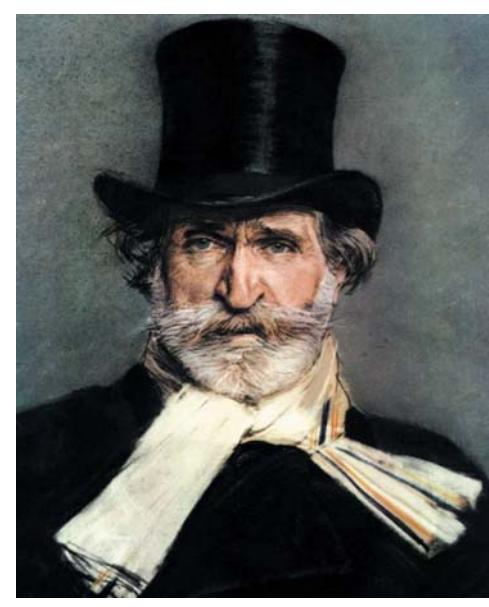
Постановка викликала овациї. Хор ізраїльтян, які очікують страти, вставши, підхопив увеселю...

... У Верді мелодії, які хочеться співати. Вони лилися – і здавалося, що ці слова слід співати тільки так, а не інакше.

У кожному слові прихована мелодія. У віршах вона рветься назовні, але розгадати її може не кожен. Італійська опера давно відійшла від сенсу слів, зосередивши на колоратурі і важких пасажах, вважаючи за краще демонстрацію вокальної техніки, ніж розвиток сюжету... Верді поставив вокальну техніку на службу сценічній дії. Ніхто не скаже, що його арії легкі. Вони вимагають від співака багато чого. Ale, слухаючи їх, не дивуєшся, як спрітно той виспівує складні фрази. Слухаючи їх, розумієш: саме так співає душа – Джільди, Дездемони, Аїди...

Саме так співав би кожен слухач, якби... якби мав голос і слух.

Арії – не застиглі номери. Скільки разів змінюються настірій в знаменитій арії блазня Ріголетто, коли він приходить до покоїв герцога в пошуках викраденої дочки! Спочатку – удавана байдужість: він вивідує, чи там вона. Potim, коли натовп придворних, витягнувши шпаги, відтісняє його від спальні герцога, – благання, плач, відчай... I все це – у музичі. Це сцена, а не арія. Це театр у його вищому прояві. Музика, що вимагає від співака широкого діапазону, гнучкості голосу та сили звуку, – не проста. I це потрібно

(10 жовтня 1813, Ронколе – 27 січня 1901, Мілан)

співати в русі! На колінах. Лежачи на підлозі. Стрімко рухаючись. Яке володіння голосом передбачає партія Ріголетто! Адже співати в русі складно. Треба, щоб було поставлено дихання, треба грati, а не думати, як узяти високу ноту...

Його опери – живі. Усі почуття – зrozумілі. Загальна мова. Недарма його називали народним композитором. Арії з його опера співали на вулицях: у ті часи до театру ходили всі верстви населення...

... Вона завжди була поруч – мудра, любляча, терпляча. Опера співачка, яка через хворобу рано втратила голос, освічена, тонко відчуває музичну. У неї було два сини, яких не визнав батько-тенор. У неї було минуле, і з цим минулим не змогли змиритися родичі Верді.

Вона не помилялася: слава прийшла. А разом з нею – і гроші. Гонорари його значні. Настільки, що він міг дозволити собі заміський будинок з розкішним садом: селянський хлопець, – він любив садівництво...

Містечко не прийняло Джузеппіну: вони не були повінчані. Верді пересварився з рідною, і двері будинку відчинялася рідко. Йому самотність була не в тягар. Може, музика приходила до нього в ці самотні прогулянки полями? А Джузеппіну самотність у великому будинку обтяжувала. Бойкот, оголосений її, переносила погано. Ale хіба можна залишити улюбленого, який мав потребу в ній? Усе, чим володіла, що вміла, вона поставила йому на службу. Удосянівала його французьку, якою володіла краще. Була першим слухачем і порадником його музики. Він довіряв їй – у неї був тонкий смак. I вона вірила в нього.

Йому – не вірила. Коли в його житті з'явилася співачка Тереза Штольц, у яку він шалено закохався, терпіла. Намагалася зрозуміти і пробачити цього чоловіка, який був великим – і здатним на ніцість. Грубим і деспотичним...

Вони одружилися після 10 років спільногого життя, і що б не траплялося – не розлучалися. Коли вона померла, з нею пішло багато що з його життя...

26 опер за 87 років життя. Нічого іншого він не писав. В опері було все – вокал, сюжет, акторська гра.

Оркестр, який також був дійовою особою, а не просто акомпанував співакам. Оркестрові партії доповнювали дію, створювали атмосферу, вели сюжет.

Він мислив опорою. Він не є жив...

Опера Джузеппе Верді ніколи не зійшлась зі сцени. I кожне нове покоління буде потрапляти під їхню владу, бо немає нічого досконалішого від людського голосу...

Ольга ПОЛЕВІНА, член Національної спілки письменників України

ЗАСНОВНИК ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» – ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» Д